

Verandermanagement

Neem de regie over de RI&E en zorg dat deze werkt

Al bijna vijftien jaar probeert de overheid met verplichtingsdrang en branchespecifieke steunmaatregelen te bevorderen dat het Nederlandse bedrijfsleven arborisico's serieus neemt. Dit begint met een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). En jawel, langzaam begint het te lukken. Toch kan het nog steeds beter. Hieronder volgen enkele praktijkervaringen.

Erik Lambooy en Josje Salentijn

Sinds 1994 is in de Nederlandse Arboretwet opgenomen dat de risico's bij het werk beoordeeld worden in een RI&E. Recente cijfers van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) wijzen uit dat meer dan de helft (53 procent) van de bedrijven inmiddels over een getoetste of ongetoetste RI&E beschikt (Arbobaalans 2009). Maar er is dus ook nog veel werk te verzetten.

Dat geldt ook voor de aanpak van risico's. Slechts bij 80 procent van de RI&E's blijkt het plan van aanpak te voldoen aan de eisen in de Arboretwet. Juist in het plan van aanpak wordt

vastgesteld hoe verbeteringen op de werkvloer concreet gerealiseerd worden. Zo blijkt 19 procent van de bedrijven werkdruk als risico te onderkennen, maar slechts 9 procent wil dit planmatig aanpakken. Ook bij de thema's gevaarlijke stoffen, machineveiligheid en geluid blijkt telkens weer dat een arbeidsrisico wel wordt beoordeeld, maar dat maatregelen achterblijven.

Achterblijvers

Vooraf kleinere bedrijven behoren tot de achterblijvers. Terwijl veel brancheorganisaties juist voor deze groep instrumenten

beschikbaar stellen die de inventarisatie van risico's terugbrengen tot een (digitale) invuloefening. Onbekendheid met de RI&E en gebrek aan motivatie om met arbo aan de slag te gaan, spelen nog steeds een rol. Sommige brancheorganisaties proberen dat te veranderen door adviseurs het land in te sturen die bedrijven arbo-hulp op maat bieden. Daarbij wordt dan veelal het invullen van de RI&E en de formulering van verbeterpunten meegenomen.

Daarnaast zijn de beschikbare branche-RI&E's soms onpraktisch. Brancheorganisaties die veel leden hebben met minder dan 25 werknemers, doen er daarom goed aan om bij ontwikkeling of actualisering van een branche-RI&E meer aandacht te schenken aan toepasbaarheid voor kleinere bedrijven. In de beste gevallen pleiten de sociale partners ervoor om via 'klankbord-' en 'meeleesgroepen' de wensen van werkgevers en werknemers mee te nemen. Dan blijkt dat de vragenlijst waarmee de risico's worden geïnventariseerd veel meer aanspreekt als er wordt begonnen met vragen over de kernactiviteiten op de werkplek, en niet met procedurele arboverplichtingen.

Een tweede leerpunt is dat er bij de vragen niet alleen moet worden verwezen naar wetten en regels, maar dat vooral bondig moet worden getoond hoe het risico zich in de branche manifesteert. Met verwijzing

Draaiboek

Menig preventiemedewerker worstelt met de vraag hoe de RI&E geïmplementeerd kan worden, ondanks de scepsis binnen de organisatie. Hier volgen enkele tips hoe de RI&E tegelijk efficiënt en effectief kan worden uitgevoerd. De aanpak is ontleend aan de praktijk en is geschikt voor een klein bedrijf of een afdeling van een groter bedrijf.

- Kondig een week van tevoren aan dat je samen de RI&E wilt invullen en spreek daarvoor een bijeenkomst af van een paar uur. Zorg dat een relevante vertegenwoordiging van de werknemers bij de bijeenkomst aanwezig is en, als je zelf niet de leidinggevende bent, ook de leidinggevende.
- Stuur vooraf de inventarisatievragenlijst op, zodat iedereen weet welke onderwerpen ter sprake komen.
- Op de bijeenkomst vul je samen de vragen in en bedenk je bij elk knelpunt ook meteen samen een oplossing. En je spreekt meteen ook af wie wanneer wat gaat doen.
- Maak je gebruik van een digitale RI&E en heb je een beamer, dan kun je die zelfs op de muur projecteren en meteen digitaal invullen en kun je direct na de bijeenkomst aan betrokkenen de ingevulde RI&E en het plan van aanpak toesturen.

Verandermanagement

Maandelijks verschijnt een artikel op deze plek, waarbij de arbopraktijk steeds in contact wordt gebracht met inzichten, theorieën en oplossingen uit de veranderkunde. De arbopraktijk kan nog een hoop leren uit de veranderkunde. Bij ieder artikel worden praktische handvatten gepresenteerd waarmee de arboprofessional zelf aan de slag kan.

Voordelen digitale aanpak voor grote bedrijven

Grote organisaties kunnen extra voordeel behalen met een digitale aanpak van de RI&E:

- Uniforme aanpak binnen gehele organisatie dankzij centraal aangemaakte vragenlijsten en suggesties voor evaluatie en oplossingen.
- Overzicht van RI&E's en status per afdeling op elk moment beschikbaar.
- Coördinator kan per mail uitvoerenden uitnodigen om (delen van) RI&E in te vullen.
- Maatregelen uit plan van aanpak per mail bij de verantwoordelijke neergelegd.
- Uitvoeringsstatus van maatregelen per afdeling en overkoepelend te bewaken.
- Samenvattend risicobeeld voor de hele organisatie te genereren.
- Rapportage voor inspectie en management automatisch te genereren.

Betrokkenen bij een branche bepalen de prioriteit van risico's

naar informatie die kan helpen bij het beantwoorden van de vragen en het bedenken van maatregelen. Bij voorkeur naar de branchearbocatalogus, die daarvoor immers is gemaakt. Een derde punt is dat vaagheid het invullen ontmoedigt. Termen als 'adequaat' en 'regelmatig' bieden weinig houvast, concrete aanwijzingen zoals 'één keer per drie maanden' doen dat wel.

Bondig

De vragenlijst moet ook bondig zijn: een RI&E met honderden detailvragen nodigt niet uit om aan de klus te beginnen. Een vragenlijst die uitgaat van het gezond verstand en die zich concentreert op de belangrijke risico's stimuleert meer en resulteert daardoor uiteindelijk in een betere aanpak van de risico's. Maar het blijkt een misvatting dat iedereen die googelt meteen ook uit de voeten kan met

een digitale RI&E. De gang van het invullen van de inventarisatievragen naar het formuleren van acties voor het plan van aanpak moet daarom in het oog springen. En het produceren van Excel- of Worddocumenten moet eenvoudig zijn. Bovendien vragen invullers bij twijfel graag even hulp, zodat ze snel weer verder kunnen. Zorg dus dat er een helpdesk is, liefst ook telefonisch. En vermeld die ook op de aanmeldpagina van de RI&E.

Veel vragen in de RI&E kunnen in principe door de arboprofessional, preventiemedewerker, directeur/eigenaar van de organisatie worden ingevuld. Sommige risico's zijn echter onmogelijk te beoordelen zonder medewerking van werknemers. Werkdruk is daar een goed voorbeeld van. Er zijn branche RI&E's – bijvoorbeeld die van de Tentoonstellingsbedrijven – die een

korte peiling hebben opgenomen om een diagnose te stellen of werkdruk verder beoordeeld moet worden.

Het betrekken van werknemers werpt ook zijn vruchten af tijdens het aanpakken van knelpunten die in de inventarisatie- en evaluatiefase naar voren kwamen. De beste ideeën komen vaak 'van de werkvloer'. En betrokkenheid van werknemers verhoogt natuurlijk het draagvlak voor uitvoering van de maatregelen. Vanaf 1 januari 2011 is het sowieso verplicht om werknemers inzage te geven in de RI&E.

De aanpak zoals in het kader 'Draaiboek' staat, zorgt ervoor dat bij leidinggevenden en werknemers de scepsis over de RI&E omslaat in een gevoel dat de tijd nuttig is besteed. Dit komt omdat leidinggevenden en werknemers op deze bijeenkomst onder de onpartijdige bemiddeling van de preventiemedewerker op constructieve wijze in gesprek raken over arbeidsomstandigheden, een onderwerp dat normaal gesproken meestal alleen naar aanleiding van incidenten ter sprake komt.

Zegeningen

Bedrijven met een RI&E, zo blijkt uit onderzoek, nemen meer nieuwe maatregelen met betrekking tot arbo en verzuim, hebben meer overleg met werknemers over deze onderwerpen en werknemers zijn ook tevredener over het beleid met betrekking tot arbo en verzuim. Tel daarbij op de nieuwe wetgeving in 2011, waarbij kleine organisaties (met minder dan 25 medewerkers) die een branche-erkend RI&E-instrument gebruiken, deze nooit meer hoeven te laten toetsen door een arbo-dienst. Betere aanbevelingen voor een branche om een praktisch toepasbaar RI&E-instrument te maken en voor een bedrijf om ermee aan de slag te gaan, zijn er niet. ☞

Josje Salentijn (Salentijn Consult, www.salentijn-consult.nl) en Erik Lambooy (Humatix, www.humatix.nl en www.riemanager.nl), zijn beiden betrokken bij diverse ontwikkeltrajecten voor branchespecifieke RI&E-instrumenten